

■ Silvia Ventosa

Exposición

Una nueva exposición sobre moda y catolicismo. *Heavenly Bodies: Fashion and the Catholic Imagination*

Metropolitan Museum of Art de Nueva York

El Costume Institute del Metropolitan Museum of Art de Nueva York ha organizado una impresionante exposición titulada *Heavenly Bodies: Fashion and the Catholic Imagination*, en la que se parte de la idea que moda y religión están entrelazadas, y se inspiran e informan una a la otra, en palabras del comisario y director del Costume Institute del museo, Andrew Bolton. Este investigador afirma que el punto de partida de la exposición es el artículo publicado en el *Newsweek* del 20 de noviembre de 2005 “El Papa viste de Prada”, refiriéndose al singular calzado de color vermellón de Benedito VI. Y el marco conceptual de la misma se encuentra en el libro del sociólogo católico Andrew M. Greeley, *The Catholic Imagination*, en el que define una sensibilidad o conciencia específicamente católica, que tienen su propia narrativa y representación visual.

Aunque era previsible una controversia sobre la instalación de vestidos y otras piezas relacionadas con la moda del siglo xx y xxi en las salas medievales, bizantinas y renacentistas del Museo así como una posible crítica a la religión católica y su influencia en las maneras de vestir, en realidad tanto el guión como el montaje son extremadamente respetuosos con el catolicismo. El comisario afirma que la mayoría de los diseñadores representados

en la exposición crecieron en un contexto católico. Solamente la proyección semioculta del desfile de modas eclesiásticas que aparece en la película *Roma* de Federico Fellini (1972) en un rincón de una sala desprende una suave ironía sobre este tema.

La exposición está distribuida en tres ámbitos. En el subsuelo, que corresponde a las salas del Costume Institute, se muestra una selección de cuarenta ornamentos litúrgicos procedentes del Vaticano, la mayoría de los cuales no habían salido de Roma. En medio de las salas medievales, bizantinas y renacentistas del Metropolitan Museum de la Quinta Avenida, se han instalado vestidos de creadores de moda de los siglos xx y xxi, así como también en los lejanos Cloisters, en que las piezas conviven con jardines, claustros y capillas medievales españolas y francesas. Aparte de las piezas del Vaticano, más de

150 vestidos contemporáneos dialogan con las piezas de las exposiciones permanentes. La instalación de los vestidos se ha hecho a veces al mismo nivel que los demás objetos de la sala, pero en algunos casos los vestidos están colocados sobre altos postes y sobrevuelan las cabezas de los visitantes.

Acompaña a esta exposición un fastuoso catálogo de dos volúmenes encuadrados en tapas duras, dentro de una caja. El primero consiste en las piezas del Vaticano, la mayoría de los siglos XIX y XX. Consta de un artículo introductorio del Presidente del Metropolitan Museum of Art en el que explica que esta es la primera colaboración entre el Vaticano y el Costume Institute. A continuación, Marzia Cataldi Gallo escribe un texto sobre la historia, tipologías, color y forma de los ornamentos litúrgicos. En este volumen se reproducen fotografías a gran tamaño las piezas que han viajado para esta exposición,

con unas descripciones largas de cada una. El segundo volumen consta de dos partes: *Fashioning Worship* y *Fashioning Devotion*. En la primera se reproducen objetos expuestos de los departamentos de arte medieval y bizantino del Metropolitan Museum y se los compara con vestidos de diferentes épocas del siglo XX y XXI, estableciendo unos diálogos en que se quieren comparar imágenes representadas, formas, colores... En la segunda parte, los hábitos de las congregaciones católicas son los protagonistas, y se relacionan con las piezas e interiores de iglesias expuestos en los edificios de The Cloisters del mismo Museo. Hay que destacar el singular trabajo de la fotógrafa Katerina Jebb, que ha deconstruido la imagen de cada vestido en un conjunto de fotografías separadas, que luego yuxtapone para representar de nuevo el vestido y su maniquí. Todas las imágenes han estado hechas con este método, por lo que excepcionalmente las piezas han tenido que viajar seis meses antes de la inauguración a Nueva York. Para esta exposición, el Museo del Dissey de Barcelona ha dejado en préstamo tres vestidos de Cristóbal Balenciaga, que se compara con la indumentaria de vírgenes, santos y santas con sus estolas brillantes, que aparecen en las pinturas de las salas del Renacimiento.

La exposición es ambiciosa, y sin llegar a ser provocativa, es sorprendente, ya que en las tranquilas salas de arte medieval y bizantino aparecen unos maniqués grandes y altos con vestidos extraordinarios que representan un lenguaje distinto al de las piezas de la exposición permanente, por su

proximidad a nuestro tiempo y por su relación con el cuerpo humano. Y curiosamente, cuando uno se fija en las cartelas, se puede percibir que hay un gran número de piezas seleccionadas diseñadas a partir de 2015-2016, y uno se pregunta si han sido diseñadas expresamente para esta exposición. Y la pregunta se convierte en otra, cuando uno pasea por la Quinta Avenida y observa los escaparates de las más importantes firmas de moda con vestidos relacionados con iconografía católica y claras menciones a la exposición del Met. Por no hablar de la famosa Metgala, el día de inauguración de la exposición, en que *celebrities* de todos los ambientes desfilan con modelos de los mismos diseñadores, este año con claras alusiones a la iconografía católica.

Esta exposición permanece abierta desde el mes de mayo al 8 de octubre. Ocupa dos sedes, la sede central en la Quinta Avenida y la sede de The Cloisters. ■

BIBLIOGRAFÍA

- BOLTON, Andrew, imágenes de Katerina Jebb, *Heavenly Bodies: Fashion and the Catholic Imagination* (catálogo de la exposición), I. The Vatican Collections. II. Fashioning Workshop. III Fashioning Devotion. The Metropolitan Museum of Art, Yale University Press, New Haven and London, 2018.
- FARAGO, Jason “ ‘Heavenly Bodies’ Brings the Fabric of Faith to the Met”, Art Review, *The New York Times*, 11 de mayo de 2018.
- GREELEY, Andrew, *The Catholic Imagination*, Berkeley, California, London, University of California Press, 2001.

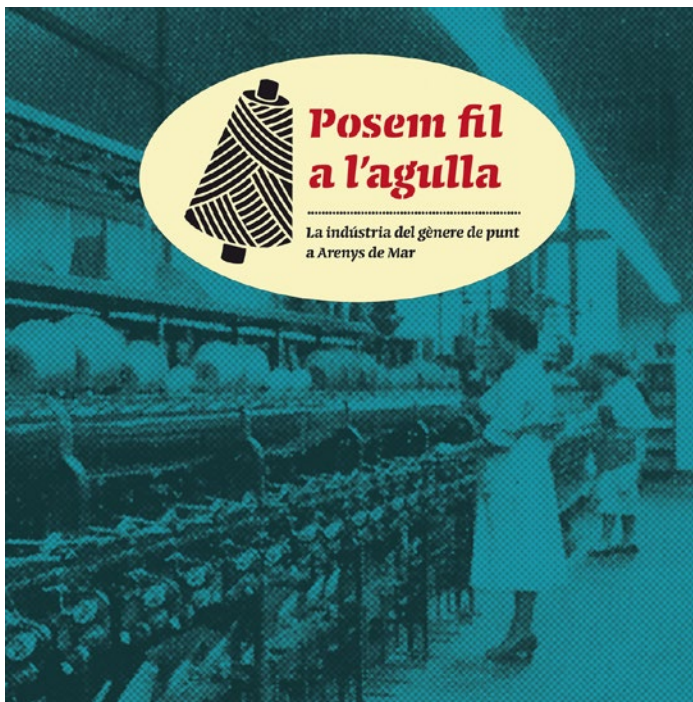
■ Neus Ribas

Exposició

Posem fil a l'agulla. La indústria del gènere de punt a Arenys de Mar

Museu d'Arenys de Mar

Del 28 de gener al 23 de desembre de 2018

L'exposició i el catàleg *Posem fil a l'agulla*, el gènere de punt a Arenys de Mar, produïts pel Museu d'Arenys de Mar, són un treball de recuperació de la història d'un sector fonamental a Arenys de Mar i a tota la comarca del Maresme. Però, sobretot, són un homenatge a empresaris, treballadors i treballadores vinculats al gènere de punt, que han estat els autèntics protagonistes d'aquesta història.

Els articles d'aquest catàleg han estat realitzats per experts o estudiosos del tema i per persones que han estat vinculades professionalment al sector, per mostrar aquest arrelament a la nostra vila. Montserrat Llonch, que ha publicat diversos treballs sobre el gènere de punt al Maresme, n'és una de les autores i presenta una visió general de la història d'aquesta indústria. Jordi Julià, comissari de l'exposició i descendent d'una de les empreses de gènere de punt més importants d'Arenys de

Mar, avui desapareguda, fa la història d'aquesta indústria a Arenys de Mar, des dels anys de desenvolupament fins a la crisi dels anys vuitanta.

En el cas dels altres articles s'ha buscat una visió més propera, més experimental, de dues generacions diferents. El primer és el cas de Joaquim Cassà, treballador i empresari del gènere de punt durant més de 50 anys, i el segon és Mireia Bibolas, filla d'un enginyer de l'empresa Jumberca i que ha treballat i encara treballa en el gènere de punt, fet que li ha permès viure tots els darrers canvis d'aquest sector.

L'exposició i aquest llibre volen aportar un major coneixement de la història de la indústria tèxtil a Arenys de Mar al segle xx i la seva influència en diferents àmbits de la vida social, cultural i esportiva. Una indústria avui pràcticament desapareguda, però de la qual encara perviu una de les empreses més antigues: Cónдор, que aquest any compleix 120 anys d'història. ■

<http://museu.arenysdemar.cat>

■ Carme Torm

Exposició

Pedro Rodríguez. L'art del vestir. Col·lecció privada Carme Ensesa de Bencomo

Sala d'exposicions de l'Ajuntament Vell de Calella
Del 19 de maig al 2 de setembre de 2018

Al llarg de la seva vida professional el dissenyador Pedro Rodríguez va conèixer i vestir les dones més elegants de l'època. Fruit de l'estret vincle que s'establia entre clienta i dissenyador van néixer relacions d'amistat que el van acompanyar al llarg de la seva vida. Aquest va ser el cas de la Sra. Carme Ensesa de Bencomo clienta i amiga del dissenyador. Amb el pas dels anys, aquesta relació es va anar materialitzant en els vestits i els complements exclusius creats pels diferents actes socials als quals assistia aquesta dama de l'alta

Crèdits de l'exposició

Carme Torm i Elies.
Direcció i coordinació.
Victòria Garcia i Vila.
Documentació i textos.

societat catalana. L'exposició mostra una part de les creacions que configuren l'extens guarda-roba privat de la Sra. Carme Ensesa de Bencomo i es podrà visitar fins el diumenge 2 de setembre a la Sala d'exposicions de l'Ajuntament Vell de Calella, organitzada pel Museu de Calella.

Pedro Rodríguez va néixer a València l'any 1895. Després de la mort del seu pare la seva família es va traslladar a Barcelona. Durant els primers anys de formació el dissenyador va aprendre els fonaments del seu ofici en els tallers dels sastres més importants de Barcelona. L'any 1919 ell i la seva esposa Anita van obrir a Barcelona la primera Casa d'alta costura de l'Estat seguint les estrictes directrius establertes per la Cambra Sindical de l'Alta Costura de París. És a partir d'aquest moment que la carrera professional del dissenyador va prendre volada.

L'arribada de la Guerra Civil el 18 de juliol de 1936 va significar un breu parèntesi pel que fa a la producció del modista a Barcelona, tot i que va continuar treballant per a la seva extensa llista de clientes estrangeres sobretot al continent americà i a Europa. L'èxit de l'activitat de la firma va fer possible obrir dues cases de costura més, una a Madrid l'any 1939 i l'altra a San Sebastián, l'abril del 1937.

Des dels seus inicis, la visió cosmopolita de la moda sempre va acompanyar les creacions de Pedro Rodríguez. El seu esperit inquiet i la passió que sentia pel seu ofici el van portar cap a la projecció internacional, sobretot a Europa, als Estats Units i Mèxic i al continent asiàtic, essent les seves principals destinacions Xina, Filipines, Japó i Tailàndia. Va ser durant la dècada dels

anys 50 que Pedro Rodríguez va realitzar les primeres incursions en el mercat nord-americà. L'èxit de les seves propostes el va portar a col·laborar en diverses produccions cinematogràfiques dels anys 60. Això va fer que es donés a conèixer entre l'*Star System* americà, incorporant actrius com ara Ava Gardner, Bette Davis o Rita Hayworth a la ja extensa llista de la seva prestigiosa clientela americana.

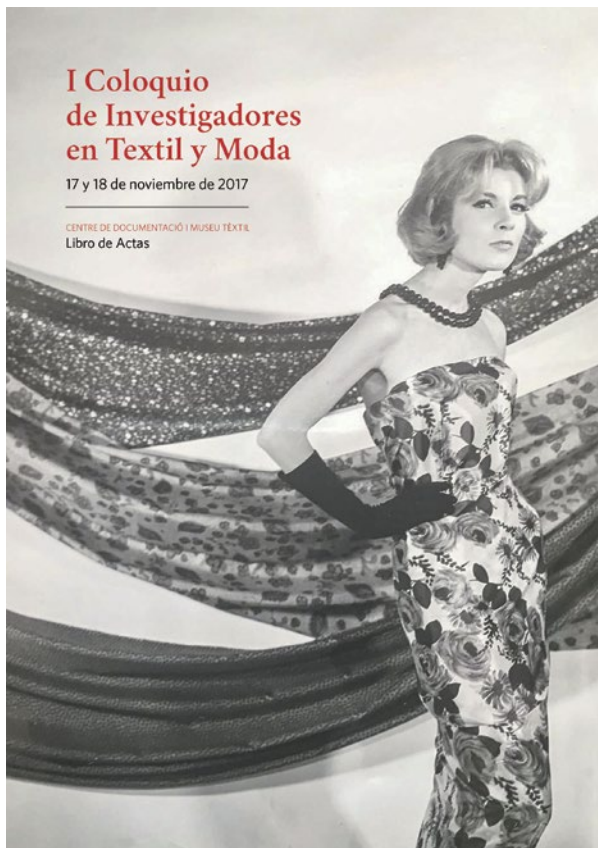
El període més àlgid de la seva carrera, tant pel que fa a la capacitat productiva com a la creativa, el trobem al llarg dels anys 50 i 60. En aquest període al seu reconeixement com a dissenyador de referència en el món de l'alta costura es van començar a sumar premis, medalles i múltiples distincions i reconeixements que posaven en valor les innumerables aportacions realitzades a l'àmbit de la moda.

Malgrat els canvis de tendència introduïts amb el *prêt-à-porter*, Pedro Rodríguez va continuar presentant creacions elaborades amb teixits luxosos de gran qualitat sense renunciar al fet creatiu i exclusiu propi de l'alta costura fins al tancament dels seus establiments l'any 1979. ■

Libro de Actas del I Coloquio de Investigadores en Textil y Moda

Centre de Documentació i Museu Tèxtil.
Terrassa, 17 y 18 noviembre 2017

ISBN 978-84-697-7760-2 | 232 páginas

El Grup de Recerca de Tèxtil i Moda, adscrit a la Fundació Història del Disseny, junto al Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa, organizaron el I Coloquio de Investigadores en Textil y Moda, que se celebró en noviembre de 2017. El certamen tuvo una amplia respuesta, con una cincuentena de ponentes, que provinieron de universidades y centros docentes, museos, archivos y grupos de estudio o investigadores independientes. El grupo de investigación nació en 2016 con la voluntad de sumar conocimientos e intercambiar experiencias, y poco tiempo después de su creación se puso a trabajar en la organización del I Coloquio. Lesley Miller presentó la conferencia inaugural, *Historias entretejidas: 30 años de investigaciones textiles*, en la que expuso su dilatada trayectoria en el mundo académico y de museos. Fue un testimonio de primera mano que puede orientar a los investigadores en futuros trabajos, y que se recoge en esta publicación.

El objetivo del Coloquio fue compartir las investigaciones recientes sobre tejidos y moda en el estado español, creando sinergias entre los participantes. El creciente interés por estos dos campos de estudio se vio reflejado en la amplia respuesta que recibió la convocatoria. Por su carácter transversal, son temas

tratados por disciplinas diversas, desde la historia e historia del arte y del diseño, pasando por la antropología y sociología, entre otros. En ese sentido, el coloquio contó también con la colaboración del Museu del Disseny de Barcelona, el Museu d'Arenys de Mar, la Fundació Institut Industrial i Comercial de Terrassa y la Universidad de Terrassa, y con la participación del Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya. Durante dos jornadas se trataron temas de coleccionismo, arte textil, conservación, museología, indumentaria popular, litúrgica, vestuario teatral y alta costura, entre otros. El rango cronológico abarcó desde la antigüedad hasta nuestros días. Se presentaron trabajos inéditos o con un nuevo enfoque y los últimos proyectos destacados en materia de conservación y difusión del textil. Una muestra más del creciente interés por la temática en el ámbito de la historiografía, donde además se visualizó el esfuerzo que se está haciendo para acercar este conocimiento a un público cada vez más amplio. Debido al gran éxito del certamen, el Grup d'Estudis de Tèxtil y Moda está trabajando en el II Coloquio, que tendrá lugar en 2019. ■

■ Dra. Isabel Campi,
Presidenta de la FHD

El Grup d'Estudis de Tèxtil i Moda a la Fundació Història del Disseny

La Fundació Història del Disseny (FHD) es va constituir a Barcelona a finals de 2006 i va començar a ser activa a partir de 2008. Es tracta d'una entitat sense ànim de lucre els objectius de la qual són investigar, és a dir, generar nou coneixement sobre la història del disseny, difondre, és a dir, divulgar els nous coneixements sobre el disseny, i promoure la història del disseny, és a dir, recolzar aquesta activitat perquè assoleixi el rang de disciplina en igualtat de condicions que d'altres branques de la història. Malgrat que la Fundació no és un museu ni un arxiu també vetlla per la conservació del patrimoni documental del disseny, sovint en perill d'extinció.*

Juntament amb aquest objectius de caràcter científic la Fundació també es proposa donar visibilitat i cohesió al col·lectiu d'historiadors del disseny, molt atomitzat i dispers per institucions acadèmiques i museus. En aquest sentit segueix les passes d'institucions com la Design History Society (DHS) britànica que es va fundar el 1977 amb objectius semblants i que avui és una institució mundialment reconeguda i amb socis d'arreu del món.

La Fundació està regida per un patronat, que es renova periòdicament, de persones expertes en història del disseny tant de Catalunya, com de la resta d'Espanya i de l'estranger. Amb aquesta composició es garanteixen les relacions amb institucions internacionals que aporten contactes i projectes així com la vitalitat dels seus components.

Les activitats de la Fundació es concreten fonamentalment en trobades científiques –congressos, simposis i col·loquis–, publicacions d'investigacions –pròpies o per encàrrec– i accions formatives –conferències, cursos i cursets.

El 2016 la FHD va convocar el simposi *Modernos a pesar de todo* que va tenir lloc al Museu del Disseny de Barcelona. El títol era prou inespecífic com per donar una ampla cabuda a la majoria d'investigacions sobre història del disseny que es feien a tota Espanya. La convocatòria va tenir força èxit i les ponències presentades es van agrupar de tal manera que donessin lloc als següents grups de treball: Arquitectura i espais (4), Arxius i patrimoni (3), Disseny gràfic (4), Ensenyament (3), Historiografia (2), Mobiliari i objectes (4) i Moda (6). Aquest últim va ser el grup més nombrós i va acollir les ponències presentades per Núria Aragonès, Ester Barón, Laura Casal, Francesca Piñol, Sílvia Roses i Sílvia Ventosa. També va ser el grup més dinàmic i amb més iniciativa ja que de seguida els assistents van promoure la idea de crear un Grup d'Estudis de Tèxtil i Moda (GETM). Mitjançant reunions periòdiques el GETM es va anar configurant, va anar concretant els seus objectius i finalment

* Des de 2015 acull provisionalment l'arxiu professional del dissenyador Jordi Vilanova que es trobava en perill imminent de destrucció.

va demanar la seva adscripció a la Fundació. Això li ha permès disposar d'eines efectives per a organitzar activitats i mobilitzar recursos.

Aquest col·lectiu neix amb la voluntat de donar profunditat i rigor als estudis de tèxtil i moda, de vetllar per la conservació del patrimoni històric i es vol instituir com a lloc de referència en el camp de la recerca. Els seus objectius fundacionals són idèntics als de la Fundació però en un terreny més específic i diuen així:

“El Grup d’Estudis de Tèxtil i Moda, adscrit a la Fundació Història del Disseny, vol ser un espai d’intercanvi concebut per a promoure la recerca i la divulgació del coneixement en els camps del tèxtil i la moda, mitjançant l’elaboració de projectes conjunts. Igualment, vol vetllar per la conservació del patrimoni tèxtil, així com també donar a conèixer arxius i col·leccions públiques i privades. També contempla oferir assessorament a d’altres investigadors o institucions interessats en la temàtica.

L’estudi del món dels teixits i el vestuari es planteja des d’una perspectiva multidisciplinària, que contempli la història, l’art, la tecnologia, la sociologia, el disseny i la museologia. El GETM també es proposa participar en reunions i congressos d’àmbit estatal i internacional relacionats amb el tèxtil i la moda, així com organitzar viatges per a conèixer aquestes temàtiques arreu del món.”

Els àmbits de treball són tant generals –els teixits, el vestuari i la moda com a fenòmens universals– com específics i aportats pels membres del grup: Mostraris de teixits industrials; Tints i colorants; Primeres matèries; Disseny de teixits; Gènere de punt; Puntetes; Estampats; Vestits populars i de teatre; Nous teixits; Col·leccionisme tèxtil; Autors, productors i dissenyadors; El sistema de la moda; Història socioeconòmica i estètica del vestit; Mitjans de difusió i circulació de la moda; Imatges de la moda; Comerç, relacions i fluxos internacionals; Transferència tecnològica.

La metodologia i les eines amb les que el GETM es proposa treballar són l'intercanvi de coneixement mitjançant trobades físiques o virtuals; l'estudi dels objectes custodiats en museus públics i col·leccions privades; l'estudi de documents; l'elaboració de glossaris i terminologia, etc. Les activitats que volen desenvolupar els seus membres són trobades científiques periòdiques: l'organització d'exposicions i mostres monogràfiques; l'elaboració de publicacions en suport físic o digital i els viatges i tot allò que surti per iniciativa pròpia.

Les promotores del Grup són la Dra. Sílvia Ventosa, conservadora de les col·leccions tèxtils i de moda del Museu del Disseny de Barcelona, membre del patronat de la Fundació Història del Disseny i responsable del grup; la Dra. Sílvia Carbonell, directora-gerent del Centre de Documentació Museu Tèxtil de Terrassa, la Dra. Assumpta Dangla, museòloga i doctora en arquitectura i Disseny per la UIC i la Neus Ribas, directora del Museu de la Punta d'Arenys de Mar, juntament amb mi mateixa que, a través de la meua l'experiència docent, sempre he cregut que la història de la moda i el tèxtil són una part molt valuosa i dinàmica de la història del Disseny.

L'abril de 2017 el Grup va proposar a la Fundació l'organització d'una primera trobada de caràcter científic i d'àmbit estatal. El *I Coloquio de Investigadores en Textil y Moda* es va materialitzar en un temps rècord gràcies a l'estreta col·laboració logística i econòmica entre la FHD, el Centre de Documentació Museu Tèxtil de Terrassa, el Museu del Disseny de Barcelona i el Museu de la Punta d'Arenys de Mar.

El col·loqui va tenir lloc al Centre de Documentació Museu Tèxtil de Terrassa els dies 17-18 de novembre de 2017, va reunir més de 100 assistents de tota Espanya i s'hi van llegir 41 ponències. Per a la inauguració es va convidar la Dra. Lesley Miller, conservadora de la col·lecció tèxtil del Victoria & Albert Museum de Londres que va donar la conferència *Historias entretejidas: 30 años de investigaciones textiles*. Després del col·loqui es va editar un bonic llibre d'actes que es pot descarregar en format digital a través de la web de la Fundació i del Centre de Documentació Museu Tèxtil de Terrassa o adquirir en paper a través de la secretaria de la Fundació.

L'èxit inesperat d'aquest col·loqui va ser la prova que feia falta una plataforma que donés veu i visibilitat a la investigació que s'està fent a tot el país. Així que tothom ens va animar a organitzar-ne un segon. Ara ja estem treballant en el Col·loqui de 2019 que tindrà per lema "Noms a l'ombra".

El GETM te al davant un compromís històric i un futur esperançador i esperem disposar de prou recursos humans i empena per a tirar-lo endavant. Ganes i motivació no en falten. Per ser-ne membre només cal fer-se amic de la Fundació Història del Disseny on figurarà en una llista específica. ■

<http://www.historiadeldisseny.org/amics>